

تاریخ دریافت: ۹۸/۳۰

تاریخ پذیرش: ۹۸/۷/۳

فصلنامه خط‌مشی‌گذاری عمومی در مدیریت

سال دهم/ شماره سی و پنجم/ پائیز ۱۳۹۸

ارائه مدل عقلانیت در سیاست‌گذاری نظام آموزش دانشگاه آزاد اسلامی

محبوبه منتظر عطایی^۱ - احمد اکبری^{۲*} - مسلم چرابین^۳ - محمد کریمی^۴

چکیده

زمینه: با توجه به سهم بسیار بزرگ سیاست‌گذاری در اداره امور دولت در برابر پیچیدگی‌های محیطی، در نظر گرفتن یا مغفول ماندن شاخصهای یک سیاست می‌تواند آن را به بهترین شکل اجرا نماید یا اینکه آن را با شکست مواجه کند.

هدف: پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل عقلانیت در سیاست‌گذاری نظام آموزش دانشگاه آزاد اسلامی می‌باشد. روش پژوهش: روش پژوهش در این تحقیق، روش دلفی می‌باشد. جهت شناسایی مولفه‌های تحقیق از مبانی نظری پژوهش و مولفه‌های پیشنهادی خبرگان استفاده شده است. خبرگان تحقیق، هیئت امنای دانشگاه آزاد اسلامی می‌باشند که به روش گلوله برفی انتخاب شدند. در تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت رتبه بندی اهمیت مولفه‌ها، از تکنیک آنتروپی شانون استفاده شده است.

یافته‌ها: یافته‌های تحقیق، ۶۹ شاخص، ۱۳ مولفه و ۳ مقوله در حوزه عقلانیت در سیاست‌گذاری می‌باشد. عقلانیت اقتصادی به‌عنوان بیشترین اهمیت و عقلانیت قانونی با کمترین ضریب اهمیت بدست آمده است.

نتیجه‌گیری: مولفه‌های شناسایی شده برای سیاست‌گذاری در نظام آموزش می‌تواند مورد توجه قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: خط‌مشی‌گذاری، سیاست‌گذاری عمومی، عقلانیت، نظام آموزش

^۱ گروه مدیریت آموزشی، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران.

^۲ گروه علوم تربیتی، واحد بردسکن، دانشگاه آزاد اسلامی، بردسکن، ایران. (نویسنده مسئول) akbari180@iaubc.ac.ir

^۳ گروه مدیریت آموزشی، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران.

^۴ گروه مدیریت، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران.

مقدمه

رشته سیاست‌گذاری با توجه به اینکه تصمیمات اکثر سیاست‌گذاران را تحت تاثیر قرار می‌دهد بسیار حائز اهمیت است. تصمیم‌گیری مدیران در سازمان‌ها وقتی در سطح کلان مورد بررسی قرار می‌گیرد در زمره‌ی سیاست‌گذاری در جامعه لحاظ می‌شود. یک سیاست از آنجایی که پیوند دهنده میان سیاست‌گذاران عمومی و جامعه هستند میتوانند نقش بسیار مهمی در جامعه ایفا نمایند. یک سیاست برای اجرا شدن به شدت نیاز به مقبولیت و مشروعیت از سوی افراد جامعه دارد، می‌تواند با موفقیت اجرا گردد و یا با شکست مواجه شود. به زعم کمالی (۱۳۹۶) توجه روزافزون دولت‌ها به ویژه در کشورهای پیشرفته به سیاست‌گذاری بر مبنای کاربرد یافته‌های تحلیلگران سیاست‌گذاری در عرصه تصمیم‌گیری، اجرا و ارزیابی، موجب پیوند تحلیل‌گران و سیاست‌گذاران شده است (کمالی، ۱۳۹۶، ۷۲۲). تحقیقات نشان داده است که وجود مسائل مختلف در سیاست‌گذاری بعلاوه لحاظ نکردن ابعاد عقلانیت در مرحله تقنین می‌باشد. به‌عنوان مثال نبود عقلانیت دینی در اکثر سیاست‌گذاری‌های آموزشی می‌تواند منجر به تغییر دیدگاه دانشجویان در نظام آموزشی گردد. به زعم اسپرات^۱ (۲۰۱۹) اعتقادات مذهبی فردی از یک سال تا سال دیگر، ۱،۵٪ کاهش می‌یابد. این نشان می‌دهد که در نظام آموزش دانشگاهها بحث عقلانیت دینی آنطور که باید مورد توجه قرار نگرفته است. یکی از مسائل دیگری که به آن در سیاست‌گذاری توجه نشده است بیکاری پنهان افراد جامعه است به معنای اینکه افراد در چارچوب تخصص و دانش خود به کار مشغول نمی‌شوند. بیکاری پنهان دستاورد توجه نکردن سیاست‌گذاران به ابعاد مختلف عقلانیت می‌باشد. نکته حائز اهمیت در ارزیابی برنامه‌های آموزش در گذشته، نگاه سیاسی و عقلانیت در آن میباشد. همچنین اهمیت پرداختن به عقلانیت در سیاست‌گذاری در حوزه‌ی

نظام آموزش از آنجایی که با محیط بسیار پیچیده در ارتباط است، زمانی بیشتر نمود پیدا می‌کند که تعامل عقلانیت در همه‌ی زمینه‌ها در آن لحاظ گردد و هر گونه تغییر و یا اصلاح نظام آموزش بایستی با برنامه ریزی استراتژیک و دقیق صورت پذیرد. با توجه به موارد مذکور مسئله تحقیق این است که در سیاست‌گذاری در نظام آموزش دانشگاه‌ها ابعاد عقلانیت در سیاست‌گذاری نظام آموزش چه نقشی دارد؟

سیاست‌گذاری

آندرسون،^۲ سیاست را مجموعه فعالیت‌های هدف‌گذاری می‌داند که فرد یا گروهی از افراد برای حل مسئله عمومی از آن یاد میکنند (الوانی و شریف زاده، ۱۳۹۲، ۵). سیاست‌گذاری را می‌توان چرخه‌ای دانست که به طور کلی دارای چهار مرحله اصلی تعریف مسئله، تدوین سیاست، اجرا و ارزیابی می‌باشد (بابایی و همکاران، ۱۳۹۵). کرفت^۳ (۲۰۱۰) معتقد است تحلیل سیاست می‌تواند به شفاف کردن مساله، انتخاب سیاست در دسترس، اثربخشی و کارایی یک سیاست و در نهایت انتخاب و ترجیح سیاست‌گذاران و عامه مردم، کمک کند (قلی پور و فقیهی، ۱۳۹۳، ۱۷). لسول^۴ سه ویژگی را برای سیاست‌گذاری بر شمرده است: چند رشته‌ای بودن که منظور، آن است که علم سیاست‌گذاری باید چارچوب محدود مطالعه موسسات و ساختارهای سیاسی را در هم بشکند و یافته‌های رشته‌هایی مانند جامعه‌شناسی، اقتصاد، حقوق و سیاست را نیز مورد توجه قرار دهد. به دنبال حل مشکل است: یعنی علم سیاست‌گذاری باید به اصل موضوعات بپردازد، هدفش حل مشکلات دنیای واقعی باشد و خود را درگیر در بحث‌های صرفاً دانشگاهی نکند که غالباً مبتنی بر تعابیر کلاسیک و گاهی نوشتارهای مبهم و پیچیده سیاسی هستند. قویا هنجاری است: یعنی علم سیاست‌گذاری نباید اسیر

ظاهر و شکل شود بلکه باید امکان ناپذیری جدایی هدف‌ها و ابزارها یا ارزش‌ها و فنون را در مطالعه اقدامات دولت مشخص سازد (قلی پور و فقیهی، ۱۳۹۳، ۱۳).

عقلانیت در سیاست‌گذاری

عقلایی عملی است که قدرت خرد یا استدلال انسان را قانع و متقاعد می‌کند، در این معنا استدلال بر مبنای تفکر است و با احساسات و هیجانات متفاوت می‌باشد (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۸۹). الگوهای تصمیم‌گیری که بر روی عقلانیت تکیه میکنند، برآنند که اگر بخواهیم جهان واقعی تصمیم را بفهمیم، باید گستره‌ای را که تا بدان جا یک تصمیم، نتیجه فرآیندهای عقلانی بوده، مورد لحاظ قرار دهیم. مدل وبری تصمیم‌گیری عقلانی، نقطه شروع تحلیل عقلانی یاسیاست‌گذاری عمومی است (فروزنده و رحیمی کلور، ۱۳۹۰، ۲۲). بعضی نظریه پردازان تردید دارند که انسان‌ها بتوانند حداکثر سازی مورد نظر عقلانیت را عملی سازند. هربرت سایمون^۵ در سال ۱۹۸۲ از استانداردهای عقلانیت که با محدودیت‌های انسان بخصوص محدودیت‌های شناختی مطابقت دارد دفاع می‌کند. پیشنهاد اصلی او از مشاهده اینکه مردم همه‌ی گزینه‌های ممکن را در ابتدای مسأله تصمیم بررسی نمی‌کنند شروع می‌شود. سایمون رویه خود را «رضایت‌مندی» می‌نامد و نظریه‌های مرتبط با این رویه را عقلانیت محدود و گاهی عقلانیت واقعی و یا عقلانیت عملیاتی نامیده است (آقا نظری و دانش، ۱۳۹۲، ۱۴۷). در یک نگاه انتخاب نوع ابزار خط‌مشی، براساس شرایط گروه‌های هدف و شرایط محیطی صورت می‌پذیرد. شرایط گروه هدف در قالب میزان تحصیلات، همکاری آنها و مانند آن قرار می‌گیرد و شرایط محیطی به شرایط حاکم بر محیط سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه اشاره دارد. (گیوریان و ربیعی، ۱۳۸۰، ۲۳۳).

در خصوص عقلانیت در سیاست‌گذاری، تحقیقاتی در گذشته صورت پذیرفته است که از جمله می‌توان به تحقیق حسین زاده (۱۳۹۵) اشاره کرد که در تحقیقی تحت عنوان نظریه عقلانیت و مصوبات عدالتی مجلس شورای اسلامی دوره هفتم و هشتم به مصوبات مجلس شورای اسلامی در دوره هفتم و هشتم پرداخته است. فروزنده و رحیمی (۱۳۹۰) در تحقیقی تحت عنوان عقلانیت و جایگاه آن در سیاست‌گذاری عقلانیت را عاملی بر بهبود سیاست‌گذاری فرهنگی، سیاسی و اقتصادی می‌دانند. بابایی و توکلی (۲۰۱۷) تحقیقی تحت عنوان احصا عقلانیت‌های پایه دار در فرایند سیاست‌گذاری عمومی را به روش پژوهش کیفی انجام داده‌اند که نتایج تحقیق نشان داده است که عقلانیت در سیاست‌گذاری از نظر پال شامل ابعاد بعد: هنجاری، تجربی، منطقی و قانونی می‌باشد که ۳۸ مورد به تفکیک مراحل چهارگانه سیاست‌گذاری عمومی تدوین شده است. کنستانتین (۲۰۱۳) در تحقیقی تحت عنوان مدل عقلانیت در سیاست‌گذاری به این نتیجه رسیده است که ممکن است در مورد مدل عقلایی، فقط زمانی که مشخص شد که این ارزش‌ها یا اهداف اجتماعی می‌تواند در عقلانیت عملکرد کار کند؛ این یک هدف برای یافتن راه‌هایی برای به حداکثر رساندن این اهداف است. با توجه به تحقیقات اندک در حوزه عقلانیت در خط‌مشی گذاری نظام آموزش دانشگاه آزاد اسلامی که قطب بسیار مهمی در سیاست‌های نظام آموزش کشور محسوب می‌گردد شکاف نظری و پژوهشی در این مبحث بیش تر از پیش نمایان شده است. ضمناً از آنجا که بیشتر مطالعات انجام شده صرفاً به بحث و ارزیابی تدوین سیاست‌گذاری پرداخته و مبحث عقلانیت در آن با توجه به مدل بومی و فرهنگی کشور مغفول مانده است، ضرورت پرداختن به موضوع تحقیق به منظور تصمیم‌گیری درست و موثر سیاست‌گذاران نظام آموزش دانشگاه آشکار گردیده است. لذا این مقاله درصدد شناسایی شاخص‌های عقلانیت در سیاست‌گذاری،

زمینه‌ها و پیامدهای آن است. نتایج این پژوهش می‌تواند توجه سیاست‌گذاران در این حوزه را جلب نماید که در سیاستهای جدید، کلیه ابعاد عقلانیت را در نظر گیرند.

روش پژوهش

روش پژوهش در این تحقیق، روش دلفی می‌باشد. در ابتدا ادبیات و چارچوب تحقیق در قالب سیاست‌گذاری و عقلانیت در سیاست‌گذاری، به منظور استخراج شاخصهای اولیه مورد بررسی قرار گرفت. سپس به منظور اخذ نظرات خبرگان و سیاست‌گذاران آموزش دانشگاه آزاد اسلامی که طی فرایندی هدفمند و به روش گلوله برفی انتخاب شدند برای آنها ارسال گردید. خبرگان مذکور به تعداد ۱۲ نفر از اعضای هیئت امنای دانشگاه آزاد اسلامی با رتبه دانشیار در رشته‌های فنی و مهندسی، علوم پایه، علوم انسانی، هنر و معماری انتخاب شدند. همچنین خبرگان صاحب اثر در زمینه های تالیف کتاب و انتشار مقالات معتبر در حوزه سیاست‌گذاری و دارای سابقه‌ی درخشان در تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌های مدون در حوزه‌ی آموزش دانشگاه آزاد اسلامی بودند. پرسشنامه نظرسنجی مولفه‌ها و شاخص‌ها در راند اول دلفی برای جمع‌آوری نظرات و پیشنهادات، در راند دوم برای شناسایی مولفه‌ها و شاخص‌های عقلانیت در سیاست‌گذاری و در راند سوم برای تعیین میزان اهمیت هر یک از مولفه‌ها و شاخص‌ها در اختیار اعضای پنل قرار گرفت که در نهایت نظرات خبرگان جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. لازم به ذکر است که منابع و مآخذ هر یک از مولفه‌های مرتبط با آن در جدول (۱) ذکر شده است. نحوه‌ی پرسیدن سئوالات به این شکل بوده است که آیا این مولفه بیان‌کننده ابعاد، زمینه‌ها و پیامدهای عقلانیت در

سیاست‌گذاری در حوزه نظام آموزش دانشگاه آزاد اسلامی است؟ و ارتباط مولفه با سیاست‌گذاری در نظام آموزش دانشگاه آزاد اسلامی چه میزان است؟

در مرحله بعد، مولفه‌هایی که دارای توافق پایین بودند حذف و با توجه به پیشنهاد خبرگان برخی از مولفه‌ها جابجا شدند و پرسشنامه نهایی مورد توافق برای تعیین میزان اهمیت هر یک از ابعاد در مرحله بعد به اعضای پنل ارسال شد. برای وزن دهی شاخصها از روش آنتروپی شانون استفاده شده است در ذیل به صورت خلاصه اشاره می‌گردد. از جمله روشهای تعیین وزن شاخصها، میتوان از روش آنتروپی شانون استفاده نمود. به منظور ماتریس تصمیم‌گیری از فرمول (۱) استفاده می‌شود.

$$P_{ij} = \frac{F_{ij}}{\sum_{i=1}^m F_{ij}} ; \forall i, j \quad \text{فرمول (۱)}$$

آنتروپی در تئوری اطلاعات معیاری است برای مقدار عدم اطمینان بیان شده توسط یک توزیع احتمال گسسته (P_i)، این عدم اطمینان به صورت زیر تشریح می‌شود (اصغرپور، ۱۳۸۳). ابتدا ارزشی را با نماد E محاسبه می‌شود:

$$E = -K \sum_{i=1}^n [p_i \cdot \ln p_i] \quad \text{فرمول (۲)}$$

$K=1/\ln m$ سرانجام برای اوزان (W_j) از شاخصهای موجود خواهیم داشت:

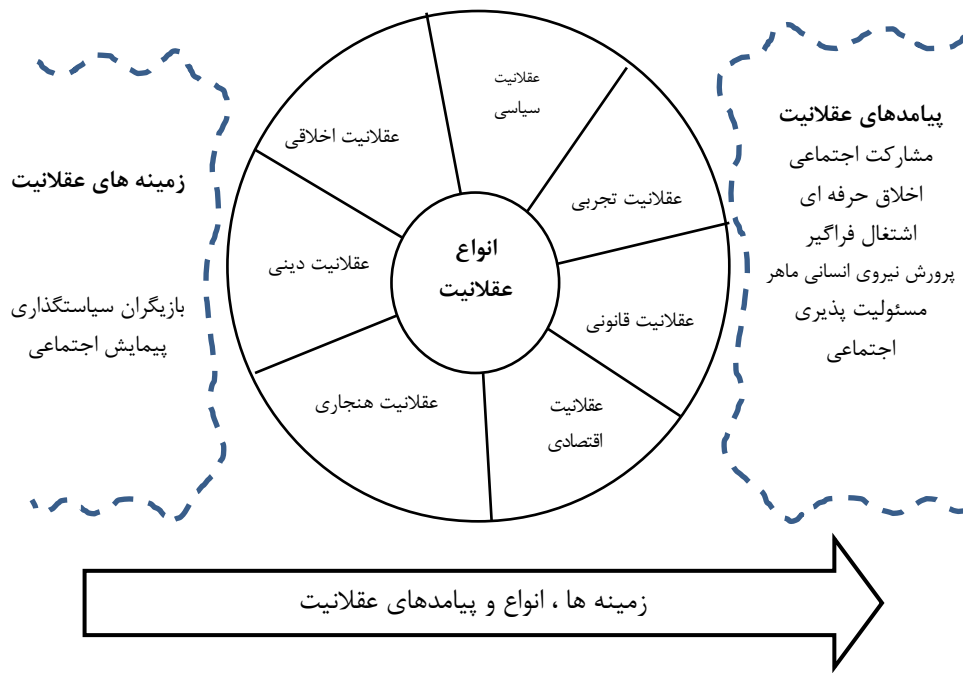
$$w_j = \frac{d_j}{\sum_{j=1}^n d_j} ; \forall j \quad \text{فرمول (۳)}$$

جدول (۱) مقوله و مفاهیم عقلانیت در سیاست‌گذاری را بر اساس ادبیات تحقیق و پیشنهاد خبرگان نشان می‌دهد.

جدول ۱: مقوله و مفاهیم عقلانیت در سیاست گذاری

مقوله	مؤلفه	شاخص‌ها	منبع
زمینه‌های عقلانیت	بازیرگان سیاست گذاری	وجود پیشنهاد رضایت بخش	خزاعی (۱۳۸۵)
		درک فهم منطق تخصیص منابع	خبرگان تحقیق
		وجود سیاست‌های حمایتی	برزگر و حسین زاده (۱۳۹۵)
		نحوه‌ی فرایندهای انتخاباتی	خبرگان تحقیق
		نحوه منازعه و مذاکره	خبرگان تحقیق
		بروکراتها	خبرگان تحقیق
		نخبگان سیاسی	برزگر و حسین زاده (۱۳۹۵)
		واسطه‌های سیاست گذاری	خبرگان تحقیق
		نظام مدیریتی اداری و اجرایی کارآمد	خبرگان تحقیق
		ارتباط بین تدوین و اجرای سیاست گذاری	خبرگان تحقیق
ادامه زمینه‌های عقلانیت	پیمایش اجتماعی	سلط بر تئوری‌های متناسب با سیاست گذاری	خبرگان تحقیق
		مسئله یابی	خبرگان تحقیق
		تاثیر وقایع جنجالی	خبرگان تحقیق
		لزوم تنظیم منافع عمومی	خبرگان تحقیق
		تعیین اهمیت و فوریت مشکلات	خبرگان تحقیق
		وجود اهداف اجتماعی و ارزش‌های اجتماعی	خبرگان تحقیق
		شناخت حوزه یا قلمروی واقعیت	خبرگان تحقیق
		شناخت رفتار عمومی یا ساختار بازده	خبرگان تحقیق
		حفظ مشروعیت سیاسی	برزگر و حسین زاده (۱۳۹۵)
		مسئله یابی صحیح	خبرگان تحقیق
عقلانیت سیاسی	عقلانیت سیاسی	پذیرش قدرت سیاسی	پورعزت و همکاران (۱۳۹۲)
		همکاری و مشارکت	هایوسکنوست ^۱ (۲۰۱۴)
		یکپارچگی خط‌مشی‌ها	استید و میجیرز ^۷ (۲۰۰۴)
		دانش عملی در مورد الگوهای رفتاری	دانایی فر و همکاران (۱۳۸۸)
انواع عقلانیت	عقلانیت تجربی	توجه به روانشناسی و جامعه شناسی	دانایی فر و همکاران (۱۳۸۸)
		توجه به واقعیت عمل و تجربه	بابایی و توکلی (۱۳۹۵)
		ارزیابی در عمل	بابایی و توکلی (۱۳۹۵)
		اهمیت دانش مفهومی با شواهد و قرائن	فروزنده و رحیمی کلور (۱۳۹۰)
عقلانیت قانونی	عقلانیت قانونی	سازگاری با قوانین	بابایی و توکلی (۱۳۹۵)
		دموکراسی کارآمد	اسنلن ^۸ (۲۰۰۲)
		محافظت از بروز عمل خودسرانه	اسنلن (۲۰۰۲)
		شفافیت و انسجام	عباسی و همکاران (۱۳۹۷)
عقلانیت اقتصادی	عقلانیت اقتصادی	حداکثر رساندن دستاوردهای اجتماعی	فراسر ^۹ و همکاران (۲۰۱۵)
		قدرت محاسبه گری کامل	دانش فرد (۱۳۹۵)

برخورداری از ترجیحات معین	آقا نظری و دانش (۱۳۹۲)			
توجه به اقتصاد خرد	دانایی فر و همکاران (۱۳۸۸)			
توجه به اقتصاد کلان	برزگر و حسین زاده (۱۳۹۵)			
حفظ ارزشهای اسلامی	دانایی فر و همکاران (۱۳۸۸)			
عدم جدایی دین از سیاست	خبرگان تحقیق	عقلانیت دینی	ادامه انواع عقلانیت	
عدم مقبولیت تسامح و تساهل به معنای غربی	خبرگان تحقیق			
احترام به باورهای دینی	خبرگان تحقیق			
عدم جدایی عقل و دین	خبرگان تحقیق			
استحکام اخلاق عمومی	دانایی فرد (۱۳۸۷)	عقلانیت اخلاقی		
تبیین سیاست بر اساس باورهای اخلاقی	خبرگان تحقیق			
تقویت احساس کرامت اخلاقی	جهانیان (۱۳۹۰)			
تعهد سیاستگذاران به شفافیت	عباسی و همکاران (۱۳۹۷)			
ملاحظات اخلاقی ادله ای برای عمل	خبرگان تحقیق			
وفاق همگانی	بابایی و توکلی (۱۳۹۵)			
نگاه فرابخشی	بابایی و توکلی (۱۳۹۵)			
هنجارهای اجتماعی	اصلان زاده (۱۳۹۴)			
مشارکت همگانی	اسنلن ^{۱۰} (۲۰۰۲)	مشارکت اجتماعی	پیامدهای عقلانیت	
اعتماد متقابل	خبرگان تحقیق			
اصول و وظایف رفتار فردی و سازمانی	خبرگان تحقیق	اخلاق حرفه ای		
حفاظت از دستاوردهای انقلاب اسلامی	خبرگان تحقیق			
برآورد نیاز جامعه	خبرگان تحقیق	اشتغال فراگیر		
جایگزین شدن تقاضاهای واقعی با کاذب	خبرگان تحقیق			
غلبه بر بیکاری پنهان	خبرگان تحقیق			
اشتغال افراد در جامعه با توجه به دانش آنها	خبرگان تحقیق	پرورش نیروی انسانی ماهر		
تربیت نیروی انسانی کارآمد	خبرگان تحقیق			
پرورش نیروی انسانی متعهد و متخصص	خبرگان تحقیق			
تحويل فارغ التحصیل کارآفرین	خبرگان تحقیق			
فعالیت نیروی انسانی در زمینه‌های اجتماعی	خبرگان تحقیق	مسئولیت پذیری اجتماعی	ادامه پیامدهای عقلانیت	
حل معضلات و مسائل اجتماعی	خبرگان تحقیق			
امکان نظارت مستمر	خبرگان تحقیق			
پیشگویی پیامدهای احتمالی	خبرگان تحقیق			
تمایزات بین عملکرد موردانتظار و واقعی	خبرگان تحقیق			
خلاقیت	خبرگان تحقیق			
رشد اقتصادی	خبرگان تحقیق			
خود توانمند سازی افراد جامعه	خبرگان تحقیق			

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق بر اساس ادبیات تحقیق و نظرات خبرگان

مدل مفهومی تحقیق بر اساس مرور ادبیات و پیشینه و همچنین نظرات خبرگان در شکل (۱) نشان داده شده است. براساس الگوریتم در بخش قبل، به استخراج درجه اهمیت هر یک از مقوله‌ها پرداخته شده است. جدول (۲) ماتریس داده‌های بهنجار شده با فرمول (۱) را نشان می‌دهد.

یافته‌های تحقیق

از آنجا که میزان اجماع خبرگان در خصوص ابعاد عقلانیت با استفاده از آنتروپی شانون استفاده شده،

جدول (۲) ماتریس داده‌های بهنجار شده برای مقوله‌های مربوط به خبرگان

خبرگان	عقلانیت سیاسی	عقلانیت تجربی	عقلانیت قانونی	عقلانیت اقتصادی	عقلانیت دینی	عقلانیت اخلاقی
۱	۰،۲۶۳	۰،۱۳۹	۰،۰۵۰	۰،۰۷۲	۰،۱۲۸	۰،۲۱۷
۲	۰،۱۰۵	۰،۱۱۱	۰،۱۰۰	۰،۰۷۲	۰،۱۲۸	۰،۱۳۰
۳	۰،۰۵۳	۰،۰۵۶	۰،۰۵۰	۰،۰۷۲	۰،۰۵۱	۰،۱۳۰
۴	۰،۰۳۰	۰،۰۴۵	۰،۰۲۶	۰،۰۳۸	۰،۰۲۷	۰،۰۴۹
۵	۰،۰۵۳	۰،۰۲۸	۰،۰۷۵	۰،۰۷۲	۰،۰۵۱	۰،۰۴۳
۶	۰،۰۵۳	۰،۰۲۸	۰،۰۵۰	۰،۲۰۳	۰،۰۵۱	۰،۱۳۰
۷	۰،۰۵۳	۰،۱۱۱	۰،۰۷۵	۰،۰۷۲	۰،۰۵۱	۰،۰۴۳
۸	۰،۰۵۳	۰،۱۱۱	۰،۰۵۰	۰،۰۷۲	۰،۰۵۱	۰،۰۴۳
۹	۰،۱۰۵	۰،۰۵۶	۰،۰۵۰	۰،۰۷۲	۰،۰۵۱	۰،۰۴۳
۱۰	۰،۰۵۳	۰،۰۸۳	۰،۳۰۰	۰،۰۷۲	۰،۱۲۸	۰،۰۴۳
۱۱	۰،۰۵۳	۰،۰۵۶	۰،۱۰۰	۰،۰۷۲	۰،۱۲۸	۰،۰۴۳
۱۲	۰،۱۰۵	۰،۱۳۹	۰،۰۵۰	۰،۰۷۲	۰،۱۲۸	۰،۰۴۳

جدول (۳) میزان عدم اطمینان (E_j) حاصل از هر یک از مقوله ها

مقوله	عقلانیت سیاسی	عقلانیت تجربی	عقلانیت قانونی	عقلانیت اقتصادی	عقلانیت دینی	عقلانیت اخلاقی
ضریب اهمیت (E_j)	۰,۹۰۷	۰,۹۲۹	۰,۸۸۶	۰,۹۴۵	۰,۹۳۷	۰,۸۹۸

جدول (۴) ضریب اهمیت هر یک از مقوله ها

مقوله	عقلانیت سیاسی	عقلانیت تجربی	عقلانیت قانونی	عقلانیت اقتصادی	عقلانیت دینی	عقلانیت اخلاقی
ضریب اهمیت (W_j)	۰,۱۶۵	۰,۱۶۹	۰,۱۶۱	۰,۱۷۲	۰,۱۷۰	۰,۱۶۳

نتایج تحقیق، همسان با تحقیق عبداللهی و موسوی امیری (۱۳۹۷) می‌باشد که نشان دادند حکمرانی مطلوب دانشگاهی با یکپارچگی و جامعیت انواع حکمرانی و همچنین رعایت ضوابط اخلاق حرفه ای در تمامی زیر سیستم‌های دانشگاه می‌تواند به کسب موفقیت راهبردی نهاد دانشگاه منجر شود. همچنین نتایج تحقیق نشان داد که یکی از مولفه‌های بدست آمده در پیامدهای سیاست‌گذاری مسئولیت پذیری اجتماعی می‌باشد که نتایج تحقیق، همسان با نتایج نوروزی و همکاران (۱۳۹۳) می‌باشد که یک مدل برای مسئولیت پذیری اجتماعی بر اساس نظریه پردازی داده بنیاد ارائه داده اند. در پایان پیشنهادات تحقیق به صورت ذیل ارائه گردیده است.

از آنجا که شیوه مسئله یابی در ایران با شیوه رای اکثریت مردم از غرب سرچشمه گرفته است خود مسئله یابی یک نوع مسئله می‌باشد. چرا که در حاکمیت غرب، رای اکثریت مردم را ملاک قرار می دهند اکثریت مردمی که سطح سواد بالا و مشرف به مسائل هستند. در صورتی که در کشور ما شیوه مسئله یابی با مشکل اساسی روبروست و آن هم این است که بخش اعظم مسئله با سطح سواد پایین منعکس می شود. در این میان سیاستگذاران به دنبال راه حل کوتاه مدت آن مسئله هستند پیشنهاد می‌گردد شیوه مسئله یابی از طریق کانال‌های معتبر و با سطح سواد بالا به نهاد مرکزی سیاست‌گذاری منعکس گردد. از آنجائیکه هزاران مسئله در پیمایش اجتماعی و مسئله یابی در

جدول (۳) میزان عدم اطمینان (E_j) حاصل از هر یک از مقوله‌ها طبق فرمول (۲) را نشان می‌دهد. لازم به ذکر است که $K=0.4024$ ضریب اهمیت هر یک از مقوله‌ها با استفاده از فرمول (۳) در جدول (۴) آمده است.

بسیار مهمی در تدوین یک سیاست دارند چرا که با ارسال داده‌های درست و واقعی می‌توانند در شفافیت و اثرگذاری یک سیاست نقش مهمی را ایفا نمایند. از آنجا که نتایج تحقیق نشان داد که یکی از مولفه‌های بدست آمده بازیگران سیاست‌گذاری، می‌باشد نتایج تحقیق همسان با جاودانی (۱۳۹۴) می‌باشد که نشان داد واگرایی میان دانش پژوهشی و تصمیم گیری یا سیاست‌گذاری و اجرای آنها در زمینه‌های مختلف کنش اجتماعی از جمله مسائل اصلی سیاست عمومی است. نتایج تحقیق نشان داد که پیامدهای سیاست‌گذاری در نظام آموزش دانشگاه آزاد اسلامی شامل، اشتغال فراگیر، اخلاق حرفه ای، مسئولیت پذیری اجتماعی و پرورش نیروی انسانی ماهر می‌باشد. از آنجا که سازمان برنامه و بودجه کشور در اجرای برنامه اشتغال فراگیر در سال گذشته در چارچوب آیین‌نامه‌های اجرایی، نسبت به تخصیص منابع و تامین اعتبار مورد نیاز برای اجرای طرح‌های کارورزی، مهارت آموزی در محیط کار واقعی، پنج هزار میلیارد ریال اقدام نموده است می‌تواند خوش بین بود که این بودجه می‌تواند قسمتی از مشکلات و مسائل مربوط به اشتغال را حل نماید. نتایج تحقیق نشان داد که یکی از مولفه‌های بدست آمده در پیامدهای سیاست‌گذاری اخلاق حرفه ای می‌باشد که

پورعزت، علی اصغر، باقری، محمدرضا، باقری میاب، شهلا و مظاهری، محمد مهدی. ۱۳۹۲. تدوین سیستم خطمشی گذاری فرهنگی آینده نگر با استفاده از هم افزایی مدل‌ها، راهبرد فرهنگ، شماره بیست و دوم، صص ۱۶۲-۱۳۵

جاودانی، حمید. ۱۳۹۴. طراحی الگوی سیاست پژوهی در نظام آموزش عالی ایران، فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی، دوره ۲۱، شماره ۲، صص ۱۰۴-۸۱

جهانیان، رمضان. ۱۳۹۰. بررسی و تحلیل سیاست‌های توسعه ای آموزش و پرورش ایران در دوره معاصر، فصلنامه تخصصی علوم سیاسی، صص ۱۱۶-۹۳

حسین زاده، صیاد. ۱۳۹۵. نظریه عقلانیت و مصوبات عدالتی مجلس شورای اسلامی دوره هفتم و هشتم، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی

خیامی، عبدالکریم. ۱۳۹۳. خطمشی گذاری عمومی و سیاست‌های نظارت بر برنامه‌های صدا و سیما، فصلنامه دین و سیاست فرهنگی، صص ۸۲-۶۱

دانایی فرد، حسن. ۱۳۸۷. چالش‌های مدیریت دولتی در ایران، تهران، سمت

دانایی فرد، حسن، ثقفی، عمادالدین و مشکی اصفهانی، اصغر. ۱۳۸۸. اجرای خطمشی عمومی: بررسی نقش عقلانیت در مرحله تدوین خطمشی، مدرس علوم انسانی- پژوهش‌های مدیریت در ایران، دوره ۱۴ شماره ۴، صص ۱۰۶-۷۹

دانش فرد، کرم اله. ۱۳۹۵. مبانی خطمشی گذاری عمومی، نیاز دانش

دای، تامس. ۱۳۸۷. مدل‌های تحلیلی سیاست گذاری عمومی، ترجمه سوویل ماکوئی، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال یازدهم، شماره اول، شماره مسلسل ۳۹، صص ۷۳-۴۳

سیدجوادین، سید رضا. ۱۳۸۶. مبانی سازمان و مدیریت، تهران، نشر نگاه دانش

ایجاد یک سیاست موثر است، پیشنهاد می‌گردد اولویت بندی مسائل بر اساس تامین نیازهای جامعه صورت پذیرد. چرا که برخی مسائل ممکن است از اهمیت خاصی برخوردار باشند ولی ضرورت آن در اولویت نباشد. از آنجا که برخی از سیاست‌های نظام آموزش در مرحله اجرا با شکست روبرو می‌شوند پیشنهاد می‌گردد از کلیه عوامل دخیل در سیاست گذاری مخصوصا مجریان اصلح یا بازیگران خبره در سیاست گذاری دعوت به مشارکت بعمل آید. پیشنهاد می‌گردد به منظور ارتقای اخلاق حرفه ای در سیاست‌گذاران نظام آموزش، مصادیقی از قبیل بی طرفی، مسئولیت پذیری، احترام متقابل، پرهیز از خودمحوری رعایت گردد.

منابع

ابراهیمی، عباس. ۱۳۹۲. طراحی و تبیین مدلی برای نهادینه کردن خطمشی گذاری مبتنی بر شواهد در نظام خطمشی گذاری کشور، رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده امور اقتصادی

اصغرپور، محمدجواد. ۱۳۸۳. تصمیم گیری چندمعیاره، چاپ سوم، انتشارات دانشگاه تهران.

آقا نظری، حسن و دانش، سیدحسین علی. ۱۳۹۲. بررسی اثرپذیری الگوهای رفتار عقلانی در اقتصاد سنتی (متعارف) از نظریه‌های عقلانیت در سایر دانش ها، مطالعات اقتصاد اسلامی، صص ۱۲۹-۱۵۸

برزگر، ابراهیم و حسین زاده، صیاد. ۱۳۹۶. معرفی و کاربرست نظریه عقلانیت اسنلن در سیاست گذاری تثبیت قیمت‌ها در ایران، فصلنامه مطالعات راهبردی سیاس تگذاری عمومی، دوره ۷، شماره ۲۲، صص ۱۲۹-۱۱۱

پورعزت، علی اصغر و رحیمیان، اشرف. ۱۳۹۱. ویژگی‌های خطمشی گذاری عمومی برای اداره شهرهای پرتنوع و پیچیده (مورد مطالعه: شهر تهران)، مدیریت دولتی، دوره ۴، شماره ۱۰، صص ۴۴-۲۵

- عباسی، طیبه، قلی پور، رحمت ا... و هادی، مهدی. ۱۳۹۷. شناسایی عوامل تسهیل کننده شواهدمحور کردن فرایند خطمشی گذاری در حوزه علوم، تحقیقات و فناوری، فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست گذاری عمومی
- عبداللهی، بیژن و سیده موسوی امیری، طیبه. ۱۳۹۷. واکاوی نقش اخلاق حرفه ای در حکمرانی دانشگاهی، نشریه صنعت و دانشگاه، دوره ۱۰، صص ۸۶-۷۳
- فروزنده، لطف ا... و رحیمی کلور، حسین. ۱۳۹۰. عقلانیت و جایگاه آن در سیاست گذاری، کیهان فرهنگی، شماره ۲۹۵-۲۹۴
- قلی پور، رحمت ا... و غلام پور آهنگر، ابراهیم. ۱۳۸۹. فرآیند سیاست گذاری عمومی در ایران، تهران، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی
- کمالی، یحیی. ۱۳۹۵. روش شناسی فراترکیب و کاربرد آن در سیاست گذاری عمومی، فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۴۷، شماره ۳، صص ۷۳۶-۷۲۱
- گیوریان، حسن و ربیعی مندرجین، محمدرضا. ۱۳۹۴. فرآیند خطمشی گذاری دولتی پیشرفته، انتشارات: مهربان نشر
- میرسپاسی، ناصر. ۱۳۸۱. مدیریت استراتژیک منابع انسانی و روابط کار، تهران: میر
- نجف بیگی، رضا. ۱۳۸۸. مدیریت تغییر: نگاهی به نظام اداری ایران. تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات
- نوروزی، محمدرضا؛ دانایی فرد، حسن؛ فانی، علی اصغر و حسن زاده، علیرضا. ۱۳۹۳. پردازش نظری مسئولیت اجتماعی بر مبنای نظریه داده بنیاد، نشریه علمی پژوهشی بهبود مدیریت، سال هشتم، شماره ۴، پیاپی ۲۶، صص ۳۴-۵
- لوانی، سید مهدی. ۱۳۹۲. تصمیم گیری و تعیین خط مشی دولتی، نشر دانشگاه علامه طباطبایی
- هاولت، مایکل و ام رامش. ۱۳۸۰. مطالعه خطمشی عمومی؛ ترجمه عباس منوریان و ابراهیم گلشن؛ تهران: انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی
- Constantin Andy. (2013). RATIONALIST MODEL IN PUBLIC DECISION MAKING. *Journal of Public Administration, Finance and Law*: 43-54.
- Elia Gianluca; Solazzo Gianluca; Lorenzo Gianluca & Passiante Giuseppina. (2019). Assessing learners' satisfaction in collaborative online courses through a big data approach. *Computers in Human Behavior*, 92: 589-599.
- Fraser James Angus; Frausin Victoria, Jarvis Andrew. (2015). An intergenerational transmission of sustainability? Ancestral habitus and food production in a traditional agro-ecosystem of the Upper Guinea Forest, West Africa. *Global Environmental Change*, 31: 226-238.
- Hausknost Daniel. (2014). Decision, choice, solution: 'agentic deadlock' in environmental politics. *Environmental Politics*, 23(3): 357-375.
- Hawlett M., Ramesh M. (2003). *Studying public Policy*: Oxford, University Press, Toronto.
- Plottu Eric, Plottu Béatrice. (2007). *The concept of Total Economic Value of environment: A reconsideration within a hierarchical rationality* (Vol. 61).
- Snellen Ignace. (2002). Conciliation of Rationalities: The Essence of Public Administration. *Administrative Theory & Praxis*, 24(2): 323-346.
- Sprott Ryan A. (2019). Factors that foster and deter advanced teachers' professional development. *Teaching and Teacher Education*, 77: 321-331.
- Stead Dominic, Meijers Evert (2004). *Policy integration in practice: some experiences of integrating transport, land-use planning and environmental policies in local government* Berlin Conference on the Human Dimensions of Global Environmental Change: Greening of Policies – Interlinkages and Policy Integration.

یادداشت‌ها

- ¹ Sprott
- ² Anderson
- ³ Craft
- ⁴ Loswell
- ⁵ Simon
- ⁶ Hausknost
- ⁷ Stead and Meijers
- ⁸ Snalen
- ⁹ Fraser
- ¹⁰ Snalen